

Begraafpark werkt aan bloeiende herinneringen

DOOR ANJA **KRABBEN**

Sinds 2023 zijn er honderdduizenden bollen en kruiden aangeplant op Begraafpark Kleverlaan. Ze maken een bezoek aan deze historische begraafplaats nóg bijzonderder.

Robbert Uittenbogaard (links) en Ruud Kaptein, alle foto's bij dit artikel: Martine van Went

De negentiende-eeuwse begraafplaats Kleverlaan in Haarlem (ontworpen in 1828) is indrukwekkend en op meerdere vlakken zelfs monumentaal te noemen. Monumentaal zijn enkele, ruim honderd jaar oude bomen, monumentaal is de aula cq. mausoleum in neoclassicistische stijl en monumentaal is de entree, een smeedijzeren hek tussen vier bakstenen palen met daarop sierlijk vormgegeven asurnen, dat toegang biedt tot een brede hoofdas.
Wat de entree nog indrukwekkender maakt zijn de twee met witte krokussen gevulde velden links en rechts van het hek. Wit, met enkele (wit-)roze accenten in de vorm van de elegante Tulipa clusiana. Twee voorbijgangers blijven staan en bewonderen de bloeiers. "Hier doe je het voor," zegt Robbert Uittenbogaard. Ruud Kaptein knikt instemmend. Uittenbogaard is één van de directeuren van JUB Holland, een familiebedrijf dat bloembollen teelt en distribueert, hij is de vierde generatie. Kaptein is beheerder van de gemeentelijke begraafplaatsen Haarlem. Ik ontmoet beide mannen in verband met het project 'Bloeiende herinneringen' dat de gemeente Haarlem samen met JUB in fases heeft uitgevoerd (vanaf 2023) op Kleverlaan. Op diverse plekken op de begraafplaats zijn duizenden en duizenden bollen en kruiden geplant. Op een van de eerste mooie lentedagen van dit jaar (half april) krijg ik een rondleiding.

Allium

De velden bij het toegangshek is één van die plekken. Hier zijn 200.000 bollen geplant. Machinaal, met een door JUB zelf ontwikkelde machine, maar nog steeds heeft dat vijf à zes uur geduurd. De narcissen zijn inmiddels uitgebloeid. In mei bloeit de paarse camassia (Indianenbloem) en later volgen iris, sierui (allium) en ornithogalum (vogelmelk). Het is een doorbloeimengsel dat bloemen geeft tot juli. Een echte blikvanger en mooie binnenkomer.
Ook langs de hoofdlaan zijn krokussen, narcissen, camassia geplant. Plus muscari (druifhyacint) nectaroscodum (Bulgaarse sierui), leucojum (lenteklokje) en colchium (herfsttijloos), die in het najaar bloeit. Kaptein: "Het gras deed het hier niet goed, vanwege de schaduw van de vleugelnoten die hier staan. Omdat er in het hele vroege voorjaar geen schaduwwerking is, doen deze bollen het hier goed." En omdat de vleugelnoot vroeg in de herfst blad verliest, krijgt de herfsttijloos hier ook alle kans.
We lopen langs de abri en komen uit bij de grote vijver waar in een ruime bocht langs de oever ook narcissen en camassia zijn geplant, maar vooral ook veel sieruiren, die helaas nog niet in bloei staan. Foto's van eerdere jaren tonen een prachtig beeld. Hier is vanwege het lastige terrein alles met de hand geplant.

Felrode bessen

JUB Holland werkt al lang samen met de gemeente Haarlem. Diverse parken en openbare ruimtes zijn verrijkt met de kleurrijke bollen van JUB. "En uiter-

Stinzen rond graven en bomen

De hoofdlaan in februari met krokussen

aard leveren we regelmatig bollen aan begraafplaatsen," vertelt Uittenbogaard. "Maar dit is het eerst echte grote begraafplaatsproject."
Ook Machiel Bom, gebiedsbeheerder bij de gemeente Haarlem, was bij dit project betrokken. Hij vertelt later aan de telefoon: "Het is een gezamenlijk project van JUB, de begraafplaatsbeheerder en mij, met als doel Kleverlaan nóg groener en biodiverser te maken. Maar vooral ook om meer kleur te creëren en mensen nóg meer een gevoel van thuis te geven." Was het vanzelfsprekend om dit met JUB te doen? "Niet per se. De gemeente werkt ook met andere kwekers. Maar in dit project sloot het voorgestelde mengsel goed aan bij de sfeer, locatie en ambitie van de begraafplaats."
Als basis-kleurschema is gekozen voor blauw, paars en wit. Eén van de JUB-mengsels, dat bestaat uit (paars) blauw-witte grootbloemige krokussen, heet ook het 'Haarlems mengsel'. Maar ook bloeien er gele en rode botanische tulpjes. En in een bosrijk deel in het 'Springergedeelte' is de arum italicum (Italiaanse aronskelk) geplant, die in de nazomer en herfst felrode bessen draagt.

Zocher én Springer

De begraafplaats is in 1828 ontworpen door Jan David Zocher (1791–1870), hij was zowel architect als landschapsarchitect. In 1916 ontwierp landschapsarchitect L.A. Springer (1855–1940) een grote uitbreiding. Zowel Zocher als Springer staan bekend vanwege hun bijzondere begraafplaatsontwerpen. Kaptein, trots: "Dit is de enige begraafplaats waar beide bekende landschapsarchitecten aan het werk zijn geweest."
Bij de samenstelling van de bollen en kruiden is rekening gehouden met de historische waarde van de begraafplaats en met de bestaande beplanting, met name de al bestaande stinzenplanten, zoals sneeuwklokjes, bosanemonen, bos- en sterhyacinten, holwortel, daslook, sneeuwroem, boerenkrokus en bolstulpen, die op sommige plekken daar mogelijk al honderd jaar lang bloeien. Deze oude stinzen zijn op een natuurlijke manier aangevuld.
Zekerheid over welke bollen en stinzenplanten al door Zocher en Springer zijn geplant, is er niet. Uittenbogaard: "Bloembollen zullen ze waarschijnlijk niet hebben geplant, maar stinzen wel. Er staan hier historische krokussen die er al decennia staan, maar niemand weet precies hoe oud de al aanwezige stinzen zijn."

Biologisch?

De gemeente Haarlem heeft zich voorgenomen vanaf 2028 uitsluitend nog gebruik te maken van gifvrije, biologische zaden, bollen en biologisch gekweekte struiken. Niet alle door JUB geplante geplante op Kleverlaan zijn biologisch. Is dat niet tegenstrijdig met

In mei en juni bloeien de sieruien overvloedig langs de oever van de vijver

de wens biodiverser te worden en meer bestuivers te trekken? Machiel Bom: “De gemeente heeft besloten dat honderd procent biologisch hier (nog) niet hoeft. Dat is min of meer noodgedwongen, omdat nog niet alle soorten biologisch te krijgen zijn.” Uittenbogaard beaamt dit. JUB biedt een uitgebreid assortiment van achthonderd soorten en mengsels, duurzaam geteeld en honderd soorten met SKAL-certificaat, vanuit contractteelt met een gespecialiseerde kweker. “We betrekken deze van betrouwbare biologische kwekers.” De eigen JUB-bollen zijn gecertificeerd volgens MPS-A. Kaptein juicht zo veel mogelijk gifvrij groen uiteraard toe, maar toont zich ook optimistisch: “Na het eerste jaar is het gif er af.”

Lastiger vindt hij de overtuiging die steeds vaker te horen is dat alles inheems móet zijn. “Dan is er nét iets geplant en dat moet dan weg omdat het een exoot is. Maar wanneer wordt een exoot inheems? De Italiaanse aronskelk is een exoot, hoewel deze nu ook vaak als stinzenplant gezien. Alle stinzenplanten waren ooit exoten.”

Een bloemrijke begraafplaats en meer stinzenplanten betekent ook minder maaien. Wat vinden de bezoekers hiervan? Kaptein: “We hebben vooraf een avond georganiseerd om te vertellen wat de plannen waren. Je moet het verkopen: ‘prachtig toch als je in het voorjaar al die vlinders ziet komen’ en iets zeggen over de symboliek, de spirituele betekenis van de vlinder.” Maar tijdens de wandeling over het oudste deel vertelt hij dat hij het zelf ook soms nog moeilijk vindt. “We hebben dit jaar voor het eerst de bladeren laten liggen. Dan moet ik mij echt inhouden om toch niet te gaan bladblazen. Ik ben zo gewend – en ook zo opgeleid – dat het ‘een net beeld’ geeft als de bladeren weg zijn.”

Wat een bezoek aan de begraafplaats nog aantrekkelijker maakt is de pluktuin op de plek waar eerst de buitenaula was – “die werd nauwelijks gebruikt” – en waar ik narcissen, blauwe druif en botanische tulpen zie bloeien. Later volgen er andere bloemen, waaronder camassia en allium.

Dankzij de ‘bloeiende herinneringen’ op meerdere plekken op Kleverlaan is het – nu nog meer – terecht dat Haarlem al enige tijd spreekt over Begraafpark Kleverlaan, waar verblijf, natuurbeleving en seizoensbloei naast de historie, begraven en grafbezoek een grotere rol hebben gekregen.

Voor wie dit als mooi voorbeeld ziet, geeft Uittenbogaard tot slot nog een tip: “Belangrijk is dat je op tijd plant. In september, oktober. Er wordt vaak gezegd, dat kan nog tot december, maar voor een optimaal effect: plant in september, oktober.”

Tijd genoeg dus om daar nú een mooi plan voor te maken. ■